

Секція: Фінанси, гроші та кредит

ДОБРЯНСЬКА О.М.

III курс, спеціальність «Фінанси і Кредит»

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Інститут Післядипломної Освіти

м. Київ Україна

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВНИХ ЗОВНІШНІХ ЗАПОЗИЧЕНЬ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ОПТИМІЗАЦІЇ

Для підвищення ефективності управління зовнішньою державною заборгованістю в Україні слід розробити стратегії зовнішніх запозичень. Реалізація ефективного управління зовнішнім державним боргом України передбачає розробку концепції такої боргової стратегії, в якій державний борг розглядатиметься не з точки зору боргового тягаря на національну економіку, а в контексті джерела та механізму забезпечення економічного зростання країни.

Структура і розмір державного боргу прогнозується в інтервалі часу в кілька років і навіть десятиліть, щоб забезпечити збалансований бюджет, стає економічне зростання і міцну фінансову систему. За відсутності такої стратегії загострюватиметься економічна криза і державний борг зростатиме.

Проблеми зовнішнього державного боргу має бути окремим питанням у дослідженні економічної ситуації в нашій державі. Важливе значення має, зокрема, питання прогнозування зовнішнього державного боргу на коротко - та довгостроковий періоди, а також розробка моделей щодо управління зовнішнім державним боргом.

Принциповим моментом, який має бути присутній під час розробки стратегії управління боргом, є визначення чіткої максимальної межі щодо

частки зовнішнього та внутрішнього боргу і витрат на їх обслуговування в структурі державних видатків, подальше зниження вартості обслуговування боргу та розширення кредитів, поєднання ринкових та інституційних механізмів управління зовнішнім державним боргом, використовуючи міжнародний досвід управління державною заборгованістю.

На основі міжнародного досвіду управління державним боргом доцільно запровадити застосування методу «цільових критеріїв» для оцінки ефективності боргової політики, на основі якого з'явиться можливість неупередженої оцінки ефективності боргової політики.

Тим не менше, його використання забезпечує активну політику щодо позик, а також управління державним боргом на основі стандартної моделі і практики: дострокове погашення, використання похідних боргових зобов'язань, хеджування та сек'юритизації боргів.

Міністерство фінансів має проводити постійний аналіз і моніторинг умов на міжнародних ринках капіталу, досліджувати реакцію інвесторів на українські єврооблігації на певні економічні та політичні події в країні, активно працювати, щоб сприяти підвищенню кредитного рейтингу України.

Комплексний підхід до реалізації стратегії управління зовнішнім державним боргом має проявлятися у зміцненні координації боргової політики з бюджетно-фінансовою та грошово-кредитною політиками, з метою підвищення ефективності управління активами та пасивами держави.

Важливою характеристикою нових запозичень на міжнародних ринках капіталу є їхній «довгостроковий» характер, що дає змогу використовувати їх для довготермінових інноваційно-інвестиційних проектів. Тому нагальним питанням має стати розробка механізмів

спрямування залучених коштів у бік пріоритетних напрямів наукомісткого розвитку.

Значний зовнішній борг є особливо небезпечним за наявності проблем відповідності валюти активів валюті зобов'язань як для окремих позичальників, так і для економіки в цілому.

В цілому боргова політика при вмілому використанні являє собою досить потужний інструмент макроекономічної політики. Для ефективного застосування цього інструменту необхідно створити струнку систему боргового управління, важливими елементами якої є належний облік та оцінка власних зобов'язань. Існуюча в Україні система управління боргами дозволяє вирішувати поточні завдання по реструктуризації зобов'язань, але її ефективність в якості повноцінного інструменту макроекономічного управління залишається низькою. Останні роки уряд концентрували всі зусилля в області боргової політики на проведення реструктуризації, а робота в області структурної перебудови всієї системи управління держборгом обмежилася розробкою проекту концепції.

Активна боргова політика передбачає постійну роботу з усіма кредиторами і категоріями боргу, посилення взаємодії різних гілок влади і проведення ними енергійних дій в цій галузі. Активна боргова політика включає застосування відомих в світовій практиці методів управління державним боргом, поєднуючи традиційні фінансові прийоми з використанням боргових свопів, товарних поставок, дострокового викупу, погашення боргу з дисконтом і т.п. Активна боргова політика також пов'язана з урахуванням геополітичних факторів, використанням можливостей міжнародних політичних та фінансових інститутів, творчим застосуванням світового досвіду, залученням до вирішення боргових проблем регіональних органів влади та недержавних структур.

Головними цілями активної боргової політики має бути рішення наступних завдань:

- поліпшення якості боргу за рахунок зниження вартості його обслуговування, вдосконалення структури;
- забезпечення стабільного обслуговування як зовнішніх, так і внутрішніх зобов'язань країни за будь-якої кризової ситуації; сприяння досягненню інвестиційного кредитного рейтингу та його подальшого підвищення, що не тільки забезпечить здешевлення нових запозичень для держави і приватних структур, але і буде сприяти припливу нових прямих і портфельних інвестицій;
- гнучке реагування на мінливі умови зовнішнього і внутрішнього фінансових ринків і використання найбільш сприятливих джерел і форм запозичень;
- забезпечення надійного механізму перекладу позикових коштів в інвестиції, що ставить реальні заслони на шляху їх нецільового використання поза реальним сектором;
- додаткові позикові кошти мають залучатися лише для фінансування і кредитування пріоритетних проектів та програм за умови їх ефективного використання;
- посилення привабливості українських боргових паперів для широкого кола інвесторів, запобігання різких коливань їх ціни на світових фінансових ринках.

Для скорочення державного боргу Україні потрібно звернути увагу та виконати ряд запропонованих завдань:

- вдосконалення законодавчого забезпечення формування внутрішньої та зовнішньої заборгованості (зокрема, визначити понятійний апарат, механізми залучення кредитних ресурсів і обслуговування зовнішнього боргу, показники (індикатори));
- розроблення обґрунтованої стратегії залучення позик (внутрішніх і зовнішніх, довгострокових та короткострокових) в економіку

України, у якій має бути вказано пріоритети, інструменти та підходи до банків-партнерів;

- проведення інвентаризації всіх боргів державного бюджету, які мають бути поділені на обґрунтовані та необґрунтовані;
- проведення скоординованої політики спрямованої на дотримання співвідношень між зовнішніми і внутрішніми запозиченнями;
- надання уряду можливості оперативно заміщувати одні джерела запозичення іншими;
- розвиток ринку похідних інструментів від зовнішніх боргових зобов'язань;
- зменшення обсягів іноземних кредитів, гарантованих урядом, забезпечення умов і сприяння самостійному виходу вітчизняних підприємств на міжнародні фінансові ринки для залучення інвестицій;
- розміщення і погашення позик таким чином, щоб максимально знизити вплив змін кон'юнктури світового ринку капіталів і спекулятивних тенденцій ринку цінних паперів на ринок державних зобов'язань;
- дотримання відкритості при випуску позик, забезпечення доступу міжнародних рейтингових агентств до достовірної інформації про економічний стан у державі для підтримки високої кредитної репутації і рейтингу держави-позичальника [1, с. 284 -290].

Забезпечення стабільного розвитку держави має базуватися на системі заходів спрямованих на своєчасне виявлення, попередження, нейтралізацію, та ліквідацію загроз фінансовій безпеці держави, а саме: запровадження жорсткого режиму економії щодо витрачання бюджетних коштів, передусім на управління, оборону, фінансування збиткових і низькорентабельних виробництв, різні види дотацій; визначення доцільності фінансування деяких соціальних видатків; зменшення обсягів

фінансових запозичень для покриття дефіциту державного бюджету; вдосконалення інструментів залучення до інвестиційної сфери особистих накопичень населення; оптимізація рівня податкових вилучень до бюджету [2, с. 408-412].

Вирішення саме цих завдань дасть змогу скоротити державний борг України. А саме, перспектива зменшення державного боргу виявиться у:

- зменшенні показника загальної суми річних боргових платежів у валовому внутрішньому продукті (ВВП);
- зменшенні загальної суми річних боргових платежів до обсягу експорту товарів і послуг;
- зменшенні валового зовнішнього боргу до ВВП;
- зменшенні валового зовнішнього боргу до обсягу експорту товарів і послуг.

Також при побудові перспектив до ефективної політики управління державним боргом важливим є встановлення твердого контролю за часткою кредитів із плаваючою процентною ставкою, а також кредитів, залучених на термін до одного року та встановлення лімітів за даними показниками, у випадку перевищення яких необхідно здійснювати рефінансування державного боргу за рахунок нових запозичень на більш прийнятних відсоткових умовах, що дозволяють пролонгувати частину заборгованості, скоротивши боргове навантаження на бюджет у короткостроковій перспективі.

В Україні потрібно створити таку боргову стратегію, яка була б спрямована на стабільне економічне зростання, забезпечення необхідних темпів приросту ВВП та повної природної зайнятості, стримування інфляційних процесів, забезпечення фінансування соціальних програм, формування достатніх обсягів кредитних ресурсів для розвитку підприємницької діяльності, залучення необхідних обсягів іноземних інвестицій. Ця стратегія як в широкому, так і у вузькому розумінні,

потребує від держави системного підходу і визначає багатоплановий характер управління (регулювання) державної заборгованості.

Отже, підсумовуючи вищесказане можна зробити висновок, що стан державного боргу, тобто стан боргової безпеки, є одним із головних критеріїв оцінки ефективності державної фінансової політики. Ефективність політики з управління державним боргом найбільше буде визначатись відсутністю суттєвого боргового навантаження на економіку країни, його поступовим зменшенням в довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел

1. Макар О.П. Вдосконалення системи управління державним боргом як передумови економічного зростання/ Науковий вісник НЛТУ України.. – 2012. – №22.1. – 284 – 290.
2. Федосов В.М. Вплив державного боргу на фінансову безпеку України/ В.М. Федосов// Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2012. - №1. – С. 408 – 412.